

تحلیل علل کاهش و افزایش جرم در جامعه

محمد مهدی کریمی نیا^۱، سیدجلال حسینی پویا^۲، مجتبی انصاری مقدم^۳

^۱ استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم (نویسنده مسئول)

^۲ طلبه حوزه علمیه قم، فارغ التحصیل سطح ۲ حقوق و قضای اسلامی مجتمع فقه و حقوق و قضای اسلامی قم

^۳ دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه میبد، پژوهشگر و مدرس دانشگاه

چکیده

پیشگیری از ارتکاب جرم همواره یکی از مهم ترین دغدغه های نظام های حقوقی بوده که عوامل متعددی در افزایش و کاهش آن در جامعه مرتبط است. امروزه در جوامع اسلامی به ویژه ایران، یکی از نهاد های مهم که یکی از وظایف مهم آن ها پیشگیری از جرم از طریق مبارزه با عوامل و فرایندها و یا موقعیت ها اوضاع و احوال مؤثر در وقوع جرم و ناهنجاری اجتماعی با الگوگیری مستقیم از آموزه های دین اسلام می باشد نهادهای مذهبی است. قوه مقننه بر اساس رسالت خطیر خود به عنوان نهاد مقنن کشور و شان نظارتی خود در تلاش بوده است نسبت به فساد و لزوم مقابله با آن حساس باشد که ۹ راهبرد مطرح شده در این مقاله با هدف ایفای نقش مجلس شورای اسلامی علیه فساد پیشنهاد شده است. تامین امنیت فقط در حیطه مسئولین پلیس نیست بلکه بیشتر مسئله ی مرتبط با مشارکت مردم جامعه است به عبارت دیگر امنیت وظیفه جمعی تمام شهروندان زیر نظر مقامات محلی است. رسانه ها منابع عمده آفرینش و پویای فرهنگ به شمار می روند و قدرت و توان این ابزار های فکری از پایه های ان چنان برخوردار است که بدون حضور آن دسترسی به جامعه ای با فرهنگ پویا دست نیافتنی است. حال سوال این است که عوامل افزایش و کاهش جرم در جامعه چیست؟ عوامل افزایش و کاهش جرم مرتبط با عوامل فردی، اجتماعی و روانی دارد. در این تحقیق پایانی از روش کتابخانه ای و استفاده از کتب معتبر و مراجعه به مقاله ها و پایان نامه ها و سایت های اینترنتی استفاده شده است. از دستاوردهای این تحقیق این است که تلاش شده وظایف هر یک از مسئولین مرتبط با جرم مورد بررسی قرار گرفته و با پیدا کردن مشکل و دادن راه حل های مناسب آن اشکالات برطرف شده است.

واژه های کلیدی: مجازات، پیشگیری، گناه، افزایش جرم، کاهش جرم

مقدمه

هر جامعه بزه کارانی دارد که شایسته همان جامعه است زیرا محیط اجتماعی بر اثر عوامل مختلف، در فرد اثر نموده، او را به طرف جرم می کشاند و در غالب شهرهای جهان جرایم تهدید جدی برای حیات تمامیت فردی و داردایی های انسان هاست. وقوع بیش از حد این جرایم در محیط های شهری نه فقط با اصول مسلم نظم اجتماعی تعارض دارند بلکه همراه خود ضایعات سختی بر رنج انسان ها، به هدر رفتن منابع اقتصادی، سرخوردگی شهروندان و وخامت کلی در کیفیت زندگی را به ارمغان می آورند. با شناخت عوامل افزایش جرم و راه کارهای کاهش آن می توان آثار منفی جرم را در جامعه کاهش داد و باعث می شود آینده بهتر را برای جامعه تصور کرد. بحث در این مقاله حقوقی است تا بتوان مشکل اینکه در زمینه های که قانون وجود ندارد و یا قوانین ناکارآمد و همچنین دست و پا گیر که مبارزه با جرم را مشکل کرده است حذف کرده و با دادن راه حل این مشکلات را رفع شده و قانون گذاری صحیحی می توان انجام داد. روش کار استفاده شده در این مقاله از کتب مختلف حقوقی و مقاله ها و پایان نامه ها و همچنین منابع کلاسی اساتید محترم جرم شناسی استفاده شده است. ابعاد مسئله در این مقاله از منظر اجتماعی، فرهنگی، روانی، فردی و سیاسی و حاکمیتی «قوای سه گانه» مورد بررسی قرار گرفته است. پیشینه تحقیق بدین نحو است. فتاحی زفزقندی، سجاد، بررسی عوامل جرم و پیشگیری از آن، انتشارات فرزنانگان دانشگاه و سعیدی راد، مهناز، چالش های پیشگیری وضعی از جرم، مجمع علمی و فرهنگی مجد و سلطانی، محمد رضا، تاثیر مجازات در پیشگیری از جرم، انتشارات قانون یار. وجه تمایز این پژوهش در این مقاله سعی شده که عوامل افزایش و کاهش جرم به صورت یک جا بررسی شود و وظایف هر یک از مسئولین قوای سه گانه مورد بررسی قرار گرفته است و با پیدا کردن مشکل و دادن راه حل های مناسب آن اشکالات برطرف شده است.

۱. مفاهیم

۱-۱. جرم

جرم از ریشه عربی «ج ر م» به معنای قطع کردن، چیدن میوه از درخت، حمل کردن، کسب کردن، ارتکب گناه و وادار کردن به کاری ناپسند به کار رفته است. جرم در لغت به معنای گناه، بزه، خطا بوده، و از جرم به ذنب، اثم، سیئه، عصیان و معصیت نیز تعبیر می شود. (ویکی فقه، تاریخ مراجعه ۱۳۹۸/۰۹/۱۳). اما جرم در اصطلاح جرم شناسی به مطالعه پدیده مجرمانه و واکنش های اجتماعی این پدیده و ارگانهایی که اجرای این واکنش ها را به عهده دارند می پردازد. (ثابتی پور، ص ۶-۷) اما جرم در اصطلاح کیفری جرم عبارتند از هر فعل یا ترک فعلی که برای آن مجازات تعیین شده است و این معنای مضیق تعریف جرم است در این نگاه جرم عبارتند از عمل ناقض قوانین جزایی که می تواند به تشکیل پرونده، تعقیب و مجازات متهم و صدور رای منجر شود. (قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۶، ماده ۲) و جرم در اصطلاح جامعه شناسی عبارتند از هر عملی است که از نظر اکثر مردم دارای قباحت و زشتی اجتماعی می باشد در این تعریف دامنه جرم بسیار وسیع خواهد بود و شامل تمام انحرافات و کجروی ها خواهد شد مانند طلاق و ازدواج موقت. (ویکی فقه، تاریخ مراجعه ۱۳۹۹/۰۸/۲۵). جرم در منظر فقه اسلام عبارتند از فعل حرام شرعی که دارای معصیت بوده و دارای عقوبت اخروی و دنیوی باشد که در قالب حدود، قصاص، تعزیرات و دیات متصور است. (ویکی فقه، تاریخ مراجعه ۱۳۹۹/۰۸/۲۸)

۱-۲. پیشگیری

(ک د) (مص مرکب) دفع، جلوگیری کردن، مانع گشتن، منع کردن، از پیش مانع آن شدن چنانچه سرایت مرضی را، جاو بستن، پیش بندی کردن، چنانچه سیل را یا جریان آبی را در صحرائی. (ویکی فقه، تاریخ مراجعه ۱۳۹۸/۰۷/۱۸) اما پیشگیری در معنی عام و موسع هم شامل پیشگیری کیفری و هم پیشگیری غیر کیفری می شود. پیشگیری کیفری یعنی پیشگیری با استفاده از ابزار کیفر (قهرآمیز) که در مرحله پس از وقوع جرم به کار گرفته میشود. اما پیشگیری غیر کیفری (پیشگیری به

معنی اخص) عبارتست از. مجموعه اقدامات و روشهای غیرقهرآمیز و غیرکیفری که در مرحله پیش از وقوع بزهکاری به منظور حذف یا خنثی سازی عوامل و یا موقعیت های جرم زا به کار گرفته می شوند. (حاجی پور فیروز جانی، ۱۳۸۹، ص ۵)

۲. عوامل موثر در بروز جرایم

۲-۱-۱. عوامل فردی

عوامل فردی در بر گیرنده ی مجموعه عواملی است که از ویژگی های فردی انسانی بزه کاران ناشی می شود. این عوامل می توانند جنبه سرشتی یا اکتسابی داشته باشد به دسته نخست، عوامل زیستی و به دسته دوم عوامل روانی می گویند.

۲-۱-۱-۱. عوامل زیستی بزهکاری

عوامل زیستی بزه کاری شامل عوامل است که از سرشت فرد سرچشمه می گیرند. به دیگر سخن، بر اساس رویکرد زیستی، بزه کاری از وضعیت جسمانی و دماغی افراد که جنبه ی زاد کانی دارند، سرچشمه می گیرد. بدین ترتیب مطابق این رویکرد، وراثت، سن و جنس در وقوع پدیده بزه کاری موثراند. (نیازپور، ۱۳۸۷، ص ۹۲-۹۱)

۲-۱-۲. نقش وراثت در بزهکاری

وراثت یعنی شرایطی که سبب می گردد حالت های جسمانی و نفسانی از پدر و مادران به فرزندان منتقل گردد بنابراین، هدف از توارث بررسی شباهت های بین خویشان و نزدیکان به ویژه پدر و مادران و فرزندان است. (طریقتی، ۱۳۵۵، ص ۳)

۲-۱-۳. نقش سن در بزهکاری

سن در شیوه های بزهکاری، نوع بزه، چگونگی ارتکاب آن، شروع دوره فعالیت مجرمانه و پایان آن بسیار اثر گذار است. سن بزه کاری از دوران کودکی آغاز و تا دوران پیری ادامه می یابد. در طی این دوران، ممکن است میزان بزه کاری برخی از افراد افزایش یابد به گونه ای که عده ای از آنان به حرفه مجرمانه روی آورند و گروهی دیگر به دلایلی ارتکاب جرم را رها کرده و تلاش میکنند تا با قواعد اجتماعی همنا شوند. (همان، ص ۹۸). آن گونه که آمارها نشان داده اند میزان بزه کاری در دوران جوانی یا پیش از آن پیش از سایر دوران است. در تعیین سنی که بزه کاری در آن دوره به بالاترین میزان می رسد، نظرهای گوناگونی مطرح شده است. بر اساس تحقیقات انجام شده، بزه کاری از سن ... سالگی آغاز و تا ۱۸ سالگی ادامه می یابد. در این دوران، ارتکاب جرم های خشونت بار بیش از سایر دوره ها رخ می دهد. زیرا، در این دوران، وقوع بزه، قدرت مدار... یعنی مرتکبان تلاش می کنند تا از زور و توانایی جسمانی خویش برای ارتکاب جرم بهره گیرند. از سن ۱۸ تا ۲۵ سالگی، میزان بزه کاری به بالاترین اندازه می رسد و تا سن ۳۰ سالگی نیز ادامه می یابد اما پس از سپری شدن این دوران، با افزایش سن از شمار بزه کاری مجرمان کاسته می شود. (طریقتی، ۱۳۵۵، ص ۱۹۹) آمارهای بزه کاری نشان داده اند که ارتکاب رفتارهای غیر قانونی در دوران بلوغ امری فراگیر است. (کی نیا، ۱۳۹۹، ص ۱۹۰) شانون نیز در سال ۱۹۷۴ میلادی تحقیقاتی را در این زمینه به مدت سه سال انجام داد. یافته های پژوهش وی به نتیجه ی تحقیقات فارینگتون بسیار نزدیک است؛ بدین صورت که، ۱۰ درصد افرای که تا سن ۱۵ سالگی برای دوبار یا بیش تر با پلیس سر و کار داشتند، دست کم برای یک بار دیگر در دستگاه پلیس برای ارتکاب جرم حضور یافتند. (غلامی، ۱۳۹۳، ص ۲۰۶-۲۰۴) بنابراین، بر اساس این پژوهش ها، می توان به این نتیجه دست یافت که میان بزه کاری افراد در دوران کودکی و پایداری آن نزد این دسته رابطه ای بسیار نزدیک وجود دارد و حتی اگر فرد در دوران کودکی برای چند بار مرتکب جرم شود، بیش از سایر افراد احتمال مزمن شدن بزه کاری نزد آنان در دوران بزرگ سالی می رود.

۴-۱-۲. نقش جنسیت در بزه کاری

جنس بر شمار بزه کاری، نوع و شیوه ی ارتکاب آن اثر گذار است زیرا از یک سو رازداری زنان سبب می شود تا رقم سیاه بزه کاری این گروه بیش از مردان باشد و از سوی دیگر، توانایی ها و انگیزه های متفاوتی که زنان نسبت به مردان در ارتکاب جرم دارند، بر نوع و روش وقوع بزه آنان اثر گذار است. (طریقتی، ۱۳۵۵ش، ص ۱۸۰) توجه به زنان بزه کار و ریشه ی بزه کاری آنان هنگامی آغاز شد که زنان مانند مردان در عرصه ی مسائل سیاسی، اقتصادی و اجتماعی به فعالیت پرداختند از این رو، تلاش شد تا عوامل بزه کاری آنان به منزله ی موجود مستقل از مردان شناسایی شده تا راه های مبارزه با آن عوامل اتخاذ و اعمال شود. (جرج، ۱۳۸۸ش، ص ۳۷۴)

۲-۲. عوامل روانی

۱-۲-۲. مباحثی درباره ی اختلال های روانی

از نظر روان پزشکی تطابق به عوامل زیستی، روانی و اجتماعی مفهوم کلی بهنجاری بودن را مشخص می سازد و نا توانی در این تطابق به صورت اختلال در افکار، احساسات و اعمال ظاهر می گردد.

۱-۲-۱-۲. تعریف اختلال روانی

به طور کلی، می توان بهنجاری را انطباق فرد از نظر جسمی، روانی و اجتماعی با موازین یا معیارهای یک جامعه ی خاص تعریف نمود. بنابراین بهنجاری به معنای درک صحیح واقعیت، توانایی اعمال نظارت ارادی بر رفتار، اعتماد به نفس و مقبولیت، توانایی برقرار کردن روابط پر عطوفت است. معیارهای مختلفی برای تعیین و تعریف نابهنجاری مطرح شده است. گاهی انحراف از هنجارهای فرهنگی ملاک ناهنجاری دانسته شده است. مفاهیم بهنجاری و نابهنجاری در جوامع گوناگون و نیز در زمان های مختلف در یک جامعه، متفاوت است. گاهی غیرانطباقی بودن رفتار، ملاک نابهنجاری دانسته شده است. (جزایری، ۱۳۸۹ش، ص ۴۰) هر نوع فاصله گرفتن از رفتار بهنجاری، ناهنجاری یا اختلال محسوب می گردد. (جفری، راتوس، ۱۳۸۸ش، ص ۱۶۰)

انواع دیدگاه های اختلال روانی.

۱. دیدگاه ژنتیکی

که مدل بیماری نگر یا طبی نیز نامیده می شود. در این دیدگاه این نکته مطرح است که اختلال های روانی اختلال های مغزی اند. آسیب پذیری در بعد ژنتیکی می تواند ریشه در کم کاری و یا پرکاری یک ویا چند ژن داشته باشد. در برخی اختلال ها وجود بیماری در بستگان نزدیک احتمال ابتلا به آن اختلال را در تشخیص افزایش می دهد. (اتکینسون، ۱۳۹۹ش، ص ۵۲۷)

۲. دیدگاه های روان شناسانه

که شامل دیدگاه رفتاری و شناختی هم می شود. طرفداران این نظریه علت رفتار نامناسب را عامل های درونی می دانند و معتقدند در صورت شناخت عامل مشکل شخص حل می گردد. مطابق این دیدگاه اختلال های روانی مشکلاتی در کارکرد های ذهن و روان هستند که شناختی شده ترین نظریه ای که در این مورد وجود دارد نظریه ی فروید است.

۳. دیدگاه های اجتماعی - فرهنگی

این دیدگاه ها که با ظهور روان پزشکی اجتماعی نگر مطرح وبه آن توجه شده است عامل ها و فرایندهای اجتماعی را علت شکل گیری و پیشرفت اختلال های روانی می دانند. در این نظریه ها اگرچه نقش عامل های زیستی - روان شناختی در پیدایی

انحراف از هنجارهای اجتماعی انکار نمی شود؛ اما عامل های اجتماعی را موجب برخی از این انحراف های تثبیت شده می دانند که برچسب بیمار روانی دریافت میکند. (جزایری، فتعلی لواسانی، ۱۳۸۹ش، ص ۳۹)

۲-۱-۲-۲. طبقه بندی اختلال های روانی

اختلال های روانی از اختلال های نسبتا ملایم تا اختلال های شدیدتر و مزمن، مانند اسکیزوفرنی و اختلال دو قطبی گسترش دارد. طیف وسیعی از رفتار های نابهنجار طبقه بندی شده است.

مقوله های اصلی اختلال های روانی در این راهنما به شرح زیر اند.

۱. اختلال هایی که معمولا برای اولین بار در دوران نوزادی، کودکی یا نوجوانی ظهور می کند که شامل عقب ماندگی ذهنی، در خود ماندگی و اختلال کم-بیش فعالی «افزون کاری یا ADHD» و انحراف های دیگر از رشد بهنجار است.

۲. اختلال هایی که در آن ها کارکرد مغز به طور دائمی مختل شده که ممکن است بر اثر پیری، تباهی دستگاه عصبی یا جذب مواد سمی ایجاد شود که شامل روان اشفتگی، زوال عقل «دمانس» نسیان «باد زدودگی» و دیگر اختلال های شناختی می باشد. (اتکینسون، ۱۳۹۹ش، ص ۵۳۰)

۳. اختلال های ناشی از مصرف قرص های روان گردان شامل مصرف مفرط الکل، آمفتامین ها، کوکائین و دیگر موادی که رفتار را تغییر می دهد.

۴. روان گسیختگی «اسکیزوفرنی» شامل گروهی از اختلال هاست که مشخصه ی آن ها از دست دادن تماس با واقعیت، اختشاش بارز در تفکر و رفتار عجیب و غریب است.

۵. اختلال های هیجان یا خلق «عاطفی» که ممکن است به صورت افسردگی فوق العاده یا سرخوشی کاملا نابهنجار یا نوسان بین سرخوشی یا افسردگی «اختلال های دو قطبی» بروز کند.

۶. اختلال های اضطرابی که شامل اختلال هایی است که اضطراب نشانه ی اصلی آن هاست.

۷. اختلال های جسمانی شکل «سومانو فرم»، این اختلال ها علائمی جسمی هستند ولی هیچ اساس عضوی برای آنها نمی توان یافت و به نظر می رسد عامل های روانی نقش عمده ای در ایجاد این اختلال ها داشته باشند.

۸. اختلال های تجزیه ای «گسستی» که شامل تغییرات موقتی در کارکردهای هوشیاری، حافظه یا هویت است که بر اثر مشکلات هیجانی به وجود می آید. گسیختگی هویت یا چندگانگی شخصیت «وجود دو یا بیش از دو نظام شخصیتی مستقل در یک شخص» در این دسته جای میگیرد. (نور محمدی، ۱۳۸۷ش، ص ۷۹)

۹. اختلال های جنسی که شامل اختلال های هویت جنسی «مثلا تبدیل خواهی جنسی»، اختلال عملکرد جنسی «نظیر ناتوانی جنسی» و اختلال هدف گیری جنسی «علاقه جنسی به کودکان، دیگر آزاری و خود آزاری» می باشد.

۱۰. اختلال عادات غذا که شامل به خود گرسنگی دادن و استفراغ عمدی در پی پر خوری ست.

۱۱. اختلال خواب شامل کم خوابی مزمن، خواب آلودگی شدید و خواب گردی می باشد.

۱۲. اختلال ساختگی که به معنای ابراز عمدی نشانه های جسمانی یا روانشناختی برای وانمود به بیمار بودن می باشد.

۱۳. اختلال کنترل تکانه شامل ربایش گری «جنون دزدی»، قمار بازی مرزی و آتش افروزی «جنون ایجاد حریق» است.

۱۴. اختلال شخصیت که از مهم‌ترین موارد آن می‌توان به اختلال شخصیت جامعه ستیز و اختلال شخصیت مرزی و همچنین اختلال شخصیت پارانویید اشاره کرد.

۱۵. وضعیت‌های دیگری که ممکن است کانون توجه بالینی قرارگیرد که شامل بسیاری از مشکلاتی است که مردم را به کمک خواهی و می‌دارد. مانند مشکلات زناشویی. (جیمز، ۱۳۸۹ش، ص ۳۶۳)

۲-۳. نقش بزه دیدگان در وقوع جرم

کلیه تحقیقات انجام شده پیرامون علل وقوع جرم پس از پیدایش جرم شناسی و به ویژه بعد از مکتب تحقیقی همواره بر مطالعه و بررسی ویژگی‌های بزهکار و عوامل محیطی و اجتماعی جرم را متمرکز بوده و علی‌رغم تمامی تلاش‌های انجام شده وقوع جرم روند رو به رشدی داشته است. (شیری، مخواستی، ۱۳۹۶ش، ص ۱۳۰)

اولین جرم شناسانی که مطالعه درباره قربانیان جرایم را آغاز کردند با مفهوم مسئولیت مشترک به عنوان عاملی که در وقوع جرم نادیده انگاشته شده، باشور و شوق برخورد نمودند، با ابداع مفهیمی چون تسهیل وقوع جرم توسط بزه دیده، بی‌ملاحظگی بزه دیده، تحریک مجرم توسط بزه دیده، مهیاسازی شرایط وقوع جرم توسط بزه دیده و آسیب پذیری آنها، تقریباً تصویر کامل اما پرمجاده از موقعیت‌های جرم را ارائه گردید، اغلب تسهیل وقوع جرم از جانب مجنی علیه و بی‌ملاحظگی او و تحریک مجرم توسط وی مورد توجه مسئولین مبارزه با جرایم قرار نگرفته است، ما به طور مختصر این مفاهیم را در مورد بررسی قرار می‌دهیم. (پرویزی، ۱۳۸۷ش، ص ۱۱ و ۳)

۱-۲-۳. تسهیل وقوع جرم توسط بزه دیده

برای توصیف مواردی که بزه دیده از روی نا آگاهی و در اثر عدم توجه یا سهل انگاری ارتکاب جرم را برای یک مجرم آسان تر می‌سازد از اصطلاح تسهیل استفاده می‌کنند، افرادی که وقوع جرم را تسهیل می‌کنند افراد مستعبد به ارتکاب جرم را به سوی اموال ناامن خود جلب می‌نمایند و سن ساکن اصلی منزل، استقرار منزل در شهر یا روستا، مستأجر یا صاحبخانه بودن ساکن منزل در رعایت یا عدم رعایت موارد ایمنی و نهایتاً در تسهیل وقوع جرم تأثیر بسزایی داشته است، (شیری، مخواستی، ص ۱۵۰)

۲-۲-۳. نقش بی‌پروایی بزه دیده در وقوع جرم

بی‌پروایی بزه دیده در وقوع جرایم خشونت باری چون قتل عمد، سرقت به عنف، تجاوز به عنف و ضرب جرح دخیل است، در مواردی که مقتول به هنگام مشاجره با دیگری با زدن اولین ضربه و در آوردن چاقو یا کشیدن سلاح به زور متوسل می‌شود و موجبات درگیری را فراهم می‌سازد و در خاتمه نزاع کشته می‌شود در واقع او با بی‌پروایی خود سبب مرگ خویش شده است. (همان، ص ۱۵۵)

۳-۲-۳. تحریک بزه کار توسط بزه دیده

تحریک از بی‌پروایی بدتر است و چنین استنباط می‌شود که متضرر از جرم در مقایسه با فاتح در نبردی که رخ داده از مسئولیت بیشتری برخوردار است. (همان، ص ۱۴) در تحریک معمولاً بزه دیده به طرق گوناگون با رفتار، گفتار و کردار خود ویا مبارزه طلبی موجب برانگیختگی فردی که پایبند به قانون است شده و موجبات واکنش از جانب وی نسبت به خودش را فراهم می‌سازد و در پایان درگیری مهاجم اولیه «بزه دیده» خود مجروح یا کشته می‌شود و در صورتی که قربانی اقدام به تحریک وی نمی‌کرد، هیچ حادثه‌ای پدید نمی‌آمد.

۲-۴. محیط فرهنگی

مقصود ما در اینجا از اصطلاح محیط فرهنگی بیشتر، اختلاف تفکر شهرنشینی و روستا نشینی، رسانه گروهی، نقش قانون گذاری و بالاخره ارزش های هنری است.

۱-۲-۴. اختلاف تفکر در شهر و روستا

فرهنگ شهر و روستا بایکدیگر مختلف است، مسائل شهری به ویژه شهرهای صنعتی چون وجود کارخانه ها، ترافیک، انبوهی ادارات دولتی و تمرکز، دیدگاه های خاصی (ابرندآبادی، ۱۳۸۱ش، ص ۲۱۷ و ۲۱۸) را برای شهرنشینان ایجاد می کند که با محیط آرام، ساده و صمیمی روستا قابل مقایسه نیست.

۲-۲-۴. رسانه های گروهی

رادیو، تلویزیون و مطبوعات در تکوین بزه از اهمیت خاص خود برخوردارند. نقش این رسانه ها در تحلیل و ارائه مسائل، توجه به احساسات و عواطف خوانندگان، شنوندگان و بینندگان داشتن فضای لازم برای ابراز عقاید مختلف اعم از موافق و مخالف و دقت در ارائه مطالب به نحوی که مؤثر در افراد باشد می تواند در افزایش و کاهش جرایم مؤثر باشد. (همان ص ۲۲۰)

۳-۲-۴. نقش قانون گذاری

کاربرد قوه مقننه با ایجاد قانون اگر عادلانه و درست باشد در پیشگیری از جرایم بسیار زیاد است، اما وضع قوانین غیر عادلانه، بی توجهی به مسائل جامعه، عدم آگاهی نمایندگان از روان شناسی اجتماعی و جامعه شناسی و خواسته های افراد، تکوین جرم را ساده می سازد. به خصوص که کلاهبرداران حرفه ای و معترکین با سابقه می توانند از قانون و خلل های موجود در آن به نحوی چشمگیری استفاده کنند. (مهدهوی، ۱۳۹۰ش، ص ۳۱۰)

۴-۲-۴. ارزش های هنری

شعر، قصه، موسیقی، سینما و تئاتر هریک می توانند به سهم خود مستقیم یا غیر مستقیم در تفکر افراد و گسترش یا تحدید آن تأثیر گذارند، به ایجاد جرم جهت دهند و یا عامل پیشگیرنده از بزه باشند.

۵-۲-۴. محیط سیاسی

محیط سیاسی جامعه عبارت است از نوع رژیم که در یک جامعه حکومت می کند و روابط رژیم با افرادی که در آن جامعه به سر می برند. صرف نظر از جرایم سیاسی که بحث جداگانه ای را در حقوق جزا باز می کند، می توان گفت که شدت و خفت اعمال قدرت در یک محیط اجتماعی از سوی رژیم حاکم بر هر جامعه ای می تواند در ایجاد بزه و تولد بزه کاران مؤثر باشد. (نور بها، ۱۳۹۲ش، ص ۲۰۰-۱۹۹)

۳. راهکارهای کاهش جرم

۱-۳. مشارکت و نقش پلیس

یکی از راه های منطقی و اصولی برای دستیابی به امنیت جدی گرفتن مشارکت مردمی در پیشگیری از جرم است. گسترش و تعمیق مشارکت مردمی، نیازمند سازمان دهی، نهادسازی و ایجاد شرایط مناسب است. با وجود آنکه مشارکت الزاماً در چارچوب سازمان ها و تشکل ها صورت نمی گیرد، تشکل ها و سازمان های مردمی آن را نهادینه میکنند. (غفاری، ۱۳۹۰ش، ص ۱۵۰)

۱-۳-۱. اصول نه گانه سر رابرت پیل

۱. ماموریت اصلی که پلیس برای آن به وجود آمده، پیشگیری از جرم و بی نظمی است.
  ۲. توانایی پلیس برای انجام وظایف منوط به تایید اقدامات پلیس از سوی جامعه است.
  ۳. پلیس برای اینکه قادر به مراقبت و حفظ موقعیت اجتماعی خود باشد، باید از تمایل جامعه به همکاری داوطلبانه در رعایت قانون، حراست کند.
  ۴. درجه همکاری جامعه با پلیس به نسبت استفاده پلیس از قوه قهریه، کاهش می یابد.
  ۵. پلیس همراهی جامعه را نه از طریق پرورش افکار عمومی، بلکه از طریق نمایش مستمر بی طرفی در اعمال قانون، تامین و حفظ می کند. (جلالی، تامیان، ۱۳۸۵ش، ص ۸۴)
  ۶. پلیس برای اطمینان از رعایت قانون یا اعاده نظم، تنها در صورتی که بکارگیری تشویق، نصیحت و اخطار نتیجه نداده باشد و آن هم در حد ضرورت، از قوه قهریه استفاده می کند.
  ۷. پلیس همواره، باید رابطه با جامعه را حفظ نماید، این کار به این رسم سنتی واقعیت می دهد که پلیس جامعه است و جامعه نیز پلیس است، افراد پلیس صرفا اعضای از جامعه هستند که برای انجام مستمر وظایف خود حقوق می گیرند و این وظایف برای تامین سعادت و بقای جامعه بر دوش هر کسی گذاشته شده است.
  ۸. پلیس باید همیشه در راستای ماموریت های خود انجام وظیفه نماید و هیچوقت نباید در حریم اختیارات دستگاه قضایی وارد شود.
  ۹. سنجش کارایی پلیس فقدان جرم و بی نظمی است، نه صرف اقدام پلیس در برخورد با آنها
- در اصول پیشنهادی رابرت پیل تاکید شده که ارتباط پلیس به عنوان متولی امر پیشگیری و جامعه باید همواره به گونه ای باشد که این باور تاریخی که مردم و پلیس حقیقتی واحد و لازم و ملزوم یکدیگرند، عینیت یابد. (شاکری، ۱۳۸۵ش، ص ۲۱)

۱-۱-۳. مشارکت

- مشارکت کلمه ای عربی است از باب مفاعله و معادل فارسی آن همیاری، شریک و همدست شدن در کارها و همکاری کردن است. به عبارت دیگر مشارکت به معنای شریک کردن متقابل در امری است.
- در علوم اجتماعی نیز مشارکت به معنای شرکت فعالانه انسان ها در حیات سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و بطور کلی تمامی ابعاد حیات خود آمده است، مشارکت عبارت از فعالیت های ارادی و داوطلبانه ای که از طریق آن ها اعضای یک جامعه در امور محله، شهر و روستای خود شرکت می کنند و به صورت مستقیم و غیر مستقیم در شکل دادن به حیات اجتماعی خود شریک می شوند پیش نیازهای مشارکت مردمی موضوعی آنی و اقدامی دستوری نیست (غفاری، ۱۳۹۰ش، ص ۱۳۵) که با خواسته های فردی و اداری صرف جامعه عمل پوشد بلکه گسترش آن نیازمند پیش نیازهایی است که برخی از آن ها عبارت اند از:
۱. اعتقاد راسخ مسئولان ناجا در سطوح مختلف سلسله مراتب اداری مبنی بر اینکه مهمترین و اصولی ترین روش در تولید و حراست از امنیت، مشارکت مردم است. مشارکت مردمی به طور بنیادی با عدم تمرکز اداری همراه است.
  ۲. برقراری ارتباط قوی و مستمر با مردم
  ۳. ترویج روحیه تعاون و مشارکت در بین مردم

۴. بسته نبودن سیستم و تشکیلات اداری، در سیستم باید جایی برای مشارکت مردمی باشد

۵. فراهم کردن زمینه‌ی مشارکت مردمی در برنامه ریزی و تصمیم‌گیری

۲-۱-۳. تکنیک‌های مشارکت مردمی

۱. مشارکت انفعالی. مردم مشارکت میکنند درحالی‌که نمی‌دانند، چراکه در این مشارکت مدیران به مسئله آگاهی دارند و برنامه را اجرامی کنند بدون آنکه به پاسخ مردم گوش دهند.

۲. مشارکت در اطلاعات دادن: مردم در این نوع مشارکت فقط اطلاعات لازم را در اختیار مدیران و محققان قرار می‌دهند. در این شرایط مردم فرصت نمی‌یابند که بر این جریان تأثیر بگذارند، زیرا یافته‌ها در اختیارشان قرار نمی‌گیرد و صحت آن‌ها هم بررسی نمی‌شود.

۳. مشارکت از طریق مشورت: در این مشارکت مردم از طریق مشورت، اطلاعات را در اختیار مدیران قرار می‌دهند. مدیران، مسائل و راه حل را مشخص میکنند. این فرآیند مشاوره‌ای، هیچ سهمی در تصمیم‌گیری به مردم نمی‌دهد و متخصصان حرف‌های، هیچ اجباری ندارند تا نظرات مردم را به‌شورا ببرند.

۴. مشارکت برای انگیزه‌های مادی: مردم نیروی کار را در اختیار مجریان قرار داده و در مقابل پول دریافت میکنند. بیشتر تحقیقات مزرعه‌ای در این نوع قرار دارد، اما در فرایند آزمایش و یادگیری دخالت نمی‌کنند و وقتی انگیزه‌ها پایان یابد، مردم چیزی ندارند که برای تمديد فعالیت‌ها اختیار گذارند.

۵. مشارکت کارکردی: مردم از طریق تشکیل گروه‌ها و نهاد با اهداف مشخصی در برنامه شرکت می‌کنند.

۶. مشارکت تعاملی: مردم در تجزیه و تحلیل مسائل مشارکت میکنند. این شیوه مشارکت در نهایت منجر به طرح‌های عملی می‌شود. در این شیوه مردم در اجرای فعالیت‌ها سهمی بوده و نقش مؤثری دارند. (شیری، نجفی ابرتدآبادی، ۱۳۸۶ش، ص ۴۵) مشارکت بسیجی: در این شیوه مردم به صورت خود ابتکاری و جمعی وارد عمل می‌شوند.

۲-۱-۳. مشارکت بین پلیس و شهروندان

مشارکت محلی پلیس را قادر به درک بهتر تجربیات امید بخش و مناسب می‌کند

۱-۲-۳. تسهیل راه حل مشکلات واقعی

مشارکت بین پلیس و شهروندان با تمرکز بر حل مسائل واقعی محل، پاسخ‌های بهتری را برای مطالبات واقعی شهروندان به ارمغان آورده است. در طول دهه گذشته، پلیس مبتنی بر حل مسئله، موثرترین رویکرد شناخته شده است به شرطی که پلیس مسائل محلی را با عباراتی که شهروندان می‌خواهند، تعریف کند. (غفاری، ۱۳۹۰ش، ص ۱۶۰)

۲-۱-۳. مدیریت جامعه برای تامین محیط امن تر

راهبردهای توسعه شهری، موثر بودن عملیات طراحی شده و انتخابی پلیس بر مبنای تحلیل نزدیک از وضعیت را نشان داده و بر موفقیت تدابیر اتخاذ شده در زمینه کاهش فرصت ارتکاب جرم و توسعه سیستم‌های حمایتی، تأکید می‌کند. این راهبردها همچنین نیاز حیاتی به نهادهای شریک را «برای همکاری در یافتن دیدگاه‌های مناسب و ماندگاری که بتواند به نفع جامعه به عنوان یک کل باشد» نمایان می‌سازد. (گلایبی، ۱۳۹۰ش، ص ۴۰)

۳-۱-۳. پلیس و پیشگیری از طریق توسعه اجتماعی

پیشگیری از طریق توسعه اجتماعی بخشی از یک رویکرد کلی نگر است که با اتخاذ برنامه هایی که احتمالا منجر به ارتقای رفاه جامعه می شود، شناخته شده است «مانند تقویت مشارکت شهروندان و شرایط بهتر زندگی به منظور برقراری پایدار جوامع امن». (نجفی ابرتآبادی، ۱۳۷۸ش، ص ۶۸)

۳-۱-۴. تدابیر و تعامل بین پلیس و مشارکت مردمی

نقطه تمرکز تدبیر تعاملی می تواند مردم، مکان ها و موقعیت ها باشد، گاهی اوقات این تدابیر اختصاصا به سمت گروه هایی از مردم از قبیل اطفال، اعضای دسته ها یا معامله کنندگان مواد مخدر جهت گیری می شوند. با این همه باید توجه داشت که یکی از اهداف اصلی بعضی از تدابیر که واجد خصوصیت اجتماعی اند نظیر مشارکت مردمی هستند که در معرض رفتارهای منحرفانه قرار دارند. از لحاظ نظری، اهداف نهایی تلاش های تعامل گرا می تواند اشخاصی را که در هر نوع رفتار مجرمانه شامل تخلفات محلی، تخلفات یقه سفید ها، جرایم خیابانی و معامله مواد مخدر مداخله دارند را دربرگیرد. (غفاری، ۱۳۹۰، ص ۱۴۰)

۳-۱-۵. مکانیسم های اخلاقی و انضباطی، عملیات پلیس

ماموریت و ارزش های هر سازمان پلیس تنها در صورتی به تمام معنی قابل دسترسی است که بیان روشنی از قواعد نیل به این اهداف، وجود داشته باشد. این بیان، به شکل آیین نامه های اخلاق حرفه ای و انضباطی حاکم بر روابط بین پلیس و جامعه و همچنین قواعد داخلی رفتار نیروهای پلیس، نمود پیدا می کند. (نیازپور، ۱۳۸۷ش، ص ۱۴۰)

۳-۱-۶. توسعه مشارکت پلیس با جوامع محلی

در این مرحله، نیروهای پلیس باید فراتر از مشاوره صرف برای تنظیم مکانیسم های رسمی مشارکت بین پلیس و جوامع محلی، حرکت کنند. این امر، مستلزم اتخاذ یک دیدگاه عبور از بحران «هم توسط سازمان های پلیس و هم توسط مدیران منطقه ای» خواهد بود. (نیازپور ۱۳۸۷ش، ص ۱۵۴) در این مورد ایجاد یک مرکز دائمی «به عنوان مثال یک کمیسیون امنیت عمومی» برای گسترش همکاری بین پلیس و مقامات محلی و ارائه عملکرد مشروع و مردم سالارانه برای پلیس جهت پاسخگو بودن در مورد فعالیت های خود، ممکن است مفید واقع شود.

تشکیل مرکزی برای همکاری بین پلیس و مقامات محلی، موجب شفافیت بیشتر ماموریت های پلیس، درک بهتر محدودیت های فعالیت پلیس و تقویت اعتماد به پلیس نزد گروه های مختلف شهروندان خواهد شد. (اخشایی، ۱۳۹۵ش، ص ۵)

۳-۱-۷. شناسایی نقش پلیس به عنوان یک نهاد عمومی

شناسایی نقش پلیس به عنوان یک نهاد عمومی «مطابق با ارزش های مردم سالاری» باید در تمام سطوح سازمانی نمود کرده و یک اخلاق حرفه ای مبتنی بر پاسخگویی، بی طرفی، شأن پلیس و شناخت ارزش کار آن را، متجلی سازد. این ارزش ها باید با قابلیت اعتماد و مکانیسم های تنبیه شفاف برای تخلفات پلیس در برخورد روزمره با شهروندان، مطابقت داشته باشد. فساد اداری و سوء استفاده از قدرت «که هنوز در میان نیروهای پلیس بسیاری از کشورها شایع است» موانع اصلی در راه نیل به هدف نیروهای پلیس «یعنی خدمت به جامعه» هستند. (نیازپور، ۱۳۸۷ش، ص ۱۶۰)

۸-۱-۳. آموزش و آگاه سازی نیروهای پلیس

آموزش ابزاری ضروری برای نیروهای پلیس در مواجهه با چالش های امنیت شهری است. آموزش سنتی پلیس، که تا حد زیادی مبتنی بر جنبه های فنی است «گشت، بازجویی، کنترل اجتماعات...» تدریجا شامل آگاه سازی و برنامه هایی آموزشی شده است که پیوستگی نزدیک تری با ارتباطات اجتماعی دارند، مانند روابط قومی، حقوق بشر، پلیس مسئله گرا و پیشگیری از جرم. استمرار این مسیر مهم است، توجه ویژه به محتوای آموزش و روش های کسب دانش و مهارت «در محیطی که توسط مسائل شایع محلی از جمله حاشیه نشینی مزمن، بی تمدنی، جرائم خیابانی، ناامنی، خشونت خانوادگی و مسائل نوجوانان، شناخته شده» ضروری است. (غفاری، ۱۳۹۰ش، ص ۱۵۶) هم آموزش های ارائه شده به پلیس و هم آموزش های مربوط به کارکنان غیر نظامی در تمام سطوح باید به عنوان شیوه ای کارآمد برای ترویج نقش پلیس به عنوان یک نهاد عمومی نگریسته شده و علاوه بر تکنیک های پلیس، با آن به عنوان ابزار توانایی پلیس برای تعامل با جامعه محلی برخورد شود. توسعه مهارت در زمینه تحلیل مسائل محلی، تعامل موثر با شهروندان، درک جوامع چند فرهنگی و چند قومی. (اخشایی، ۱۳۹۵ش، ص ۸۳)

۲-۳. راهبردهای قوه مقننه در پیشگیری از وقوع فساد

۱-۲-۳. تدوین راهبردها بر چندین قاعده و اصل استوار است

۱. مجلس شورای اسلامی به طورعام دارای کارکردهای متنوعی از قبیل مشروعیت بخشی، نمایندگی، سیاستگذاری، قانونگذاری، نظارت، مدیریت تعارض منافع، دخالت در انتصابات مقامات مختلف، بسیج افکار عمومی و جلب حمایت عمومی در اجرای سیاستهای نظام تدبیرامورمی باشد. (عظیمی آرانی، ۱۳۸۳ش، ص ۸۵)

۲. قوه مقننه به اعتبار در رأس امور بودن، کانون اصلی بحث در مورد منافع عمومی، همگانی نمادی از حاکمیت سیاسی مردم است لذا هدف این است که نمایندگان مجلس شورای اسلامی به نحو مطلوب، منافع و ترجیحات آحاد مردم را نمایندگی کنند تا از این طریق، تأمین منافع ملی میسر شود.

۳. اقدامات پیشگیرانه و مقابلهای علیه فساد توسط مجلس شورای اسلامی باید مبتنی بر اصل اساس «سیاست زدایی از امر پیشگیری و مبارزه با فساد» باشد. (معاونت پژوهش های اقتصادی مجلس، ص ۲۳)

۴. فرض این است که رانت جوینان، مفسدان و کسانی که تاکنون از موقعیتهای تعارض منافع به نحو حداکثری در جهت منافع شخصی و گروهی خود بهره‌مند بودند، در مقابل سازوکارهای شفافسازی و پیشگیرانه، مقاومت و هزینه کنند و حتی به افراد دست اندرکار اتهاماتی را نیز وارد سازند. ازسوی دیگر، بدیهی است که صرفِ داعیه ضدفساد داشتن به خودی خود، دلیلی بر پاکدست بودن یا عاری از جرم و تخلف بودن فردی نیست. بلکه نحوه پیگیری امور، اقدامات و پرهیز از تبعیض و سطحی نگری در مسائل اساسی است که تعیین کننده حدود، ثغور و عمق داعیه مبارزه با فساد است. بنابراین، راه حل اساسی در این مورد، در راستای ارتقای اثربخشی اقدامات قوه مقننه این است که اصالت و اعتبار اصلی به قواعد و سازوکارها داده شود «نه به اشخاص یا نمایندهای خاص»

۲-۲-۳. تدوین راهبردها

راهبرد های برای اقدام قوه مقننه علیه فساد پیشنهاد شده است که هر یک دارای چهار حوزه سیاست های تقنینی، نظارتی، اجرای و ترویجی است که در مجموع سیاست های را شامل می شود بررسی سیاست های پیشنهادی در حوزه اجرایی و نظارتی بوده است (مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، ص ۴۷)

۱-۲-۳. شفاف سازی فرآیند تصمیم گیری شوراهای و کمیسیونها

بر اساس نظریات و تجارب جهانی، تصمیم گیری و تخصیص منابع «به منظور کارآمد بودن و پیشگیری از تصمیمات سوء» دارای الزامات و اقتضائاتی از قبیل شفافیت، پاسخگویی، ثبات، شورایی و قاعده‌مند بودن «پرهیز از شخص محوری» ارزیابی پذیری و ممانعت در صورت قرار داشتن در موقعیت تعارض منافع می باشد. پرواضح است که بسیاری از تصمیمات متخذه در کشور تحت رصد و بررسی دستگاهها و نهادهای نظارتی میباشد اما مسئله این است که نظریات متأخر حوزه نظارت و همچنین ادبیات موضوع شفافیت و تعارض منافع بر این اصل استوار است که فقدان شفافیت و اعلام عمومی فرآیند تصمیم گیری و تخصیص منابع، هزینه های جبران ناپذیری را بر نظام اقتصادی و اجتماعی تحمیل می کند. (عظیمی آرنی، ۱۳۸۳ش، ص ۹۰)

مجلس شورای اسلامی و شوراهای اسلامی شهر و روستا در رأس این شوراهای و کمیسیونها قرار دارند که تصمیم گیریهای بسیار اساسی در آنها اخذ میشود. از سوی دیگر، نمایندگان و اعضای این نهادها به صورت مستقیم توسط انتخابات، انتخاب میشوند. (دادگر، معصومی نیا، ۱۳۸۶ش، ص ۸۰)

۱-۲-۳-۲. ارتقای کارآیی نهاد قضایی در پیشگیری و مبارزه با فساد

راهبرد طبق اصل یکصد و پنجاه و ششم قانون اساسی، قوه قضائیه قوه ای است مستقل که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهدهدار وظایف زیر است.

۱. رسیدگی و صدور حکم درباره تظلمات، تعدیات، شکایات، حل و فصل دعاوی و رفع خصومات و اخذ تصمیم و اقدام لازم در آن قسمت از امور حسبه که قانون معین میکند.

۲. احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادیهای مشروع.

۳. نظارت بر حسن اجرای قوانین.

۴. کشف جرم و تعقیب مجازات و تعزیر مجرمان و اجرای حدود و مقررات مدون جزایی اسلام.

۵. اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمان.

بنابراین، قوه قضائیه دارای کارکردهای نظارتی - قضایی است و نقش بسیار اساسی و کلیدی در پیشگیری از وقوع جرائم، مبارزه قاطع با جرائم و مفاسد، احیای حقوق عامه، نظارت بر حسن اجرای قوانین و کشف جرائم دارد. علاوه بر این، آموزه‌های دین مبین اسلام و همچنین تجربیات سایر کشورها بر اهمیت کارآمد بودن و عاری از تخلف و تبعیض بودن این نهاد تأکید دارد. (رفیع پور، ۱۳۸۹ش، ص ۱۱۰)

نظریات جرم شناسی پیشگیری از وقوع جرم شامل سه نوع پیشگیری است: پیشگیری های اولیه «پیشگیری های فرهنگی - اجتماعی مبتنی بر کنترل درونی انگیزهها و منصرف سازی فرد برای ارتکاب جرم»، پیشگیری های ثانویه «پیشگیریهای وضعی و انتظامی مبتنی بر کنترل بیرونی، نظارت محیطی و ناتوانسازی فرد مایل به ارتکاب جرم» و پیشگیریهای ثالثیه «مبارزه قاطع با مفسدان و سپس اصلاح و بازاجتماعی کردن مجرمان» از سوی دیگر، دادستانی کل کشور، دیوان عالی کشور، دیوان عدالت اداری، سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و سازمان بازرسی کل کشور هر یک وظایف و نقش بی بدیلی در پیشگیری از مفاسد، مبارزه با فساد، نظارت دقیق بر خرج کرد منابع عمومی و همچنین احیای حقوق عامه دارد. اگر بپذیریم که برقراری شفافیت، عدالت و سلامت نهادهای دولتی از حقوق اساسی مردم است، لذا نهاد قضایی رسالت خطیری در شفافسازی، سالم سازی اقتصاد و انضباط مالی خواهد داشت. (حسنی، ۱۳۹۳ش، ص ۶۰)

۳-۲-۲-۳. مدیریت تعارض منافع

تعارض منافع عبارت است از مجموعه شرایطی که موجب می شود تصمیمات و اقدامات حرفه‌ای، تحت تأثیر یک منفعت ثانویه «شخصی، سازمانی» قرار گیرد. به عبارت دیگر، ارجحیت نفع شخصی یا سازمانی بر نفع ملی. تعارض منافع را می توان به صورت مختصر به صورت ذیل دسته بندی کرد: پدیده دربرگردان، اتحاد قاعده گذار با مجری، اتحاد ناظر و منظور «نظارت شونده» تعارض درآمد - وظایف، تعارض وظایف، اعطای هدایا و پاداش و رشوه «وامدار کردن مدیر یا تصمیم گیر». لذا به همین منظور حل ریشه های موضوع فساد، باید تعارض منافع مدیریت شود. (رهبر، ۱۳۳۸ش، ج ۱، ص ۱۰۳)

برخی از عناوین قواعد عمومی که به کنترل و مدیریت تعارض منافع منجر خواهد شد عبارتند از:

۱. اعلام منافع مالی مسئولان «درآمدهای شخصی، خانوادگی و هدایا»

۲. اقرار به وجود تعارض منافع در زمان تصدی مسئولیت «مرتبط با تصمیم گیریها، روابط تجاری و مشاوره‌های سیاستی»

۳. اعمال برخی محدودیت ها برای شاغلان در مناصب حاکمیتی.

۴. برخی از راهکارهای ساختاری که به مدیریت و کنترل تعارض منافع منجر خواهند شد عبارتند از:

متأثر کردن قاعده گذار از نتایج اجرای قواعد «هم راستا کردن منفعت عمومی با منفعت قاعده گذار» یا تفکیک قاعده گذار و مجری.

۲. تفکیک میان مقام ناظر و نظارت شونده و قاضی و متهم.

۳. برطرف کردن تعارض درآمد - وظایف.

۴. برطرف کردن تعارض وظایف.

۵. تغییر قواعد در فرآیندهای کارشناس محور «امضای طلایی».

۶. تغییر قواعد و خروج از سیستم کارشناس محور. (دادگر، معصومی نیا، ۱۳۸۶ش، ص ۵۷)

۳-۲-۲-۴. ارتقای انضباط مالی دولت و پیشگیری از تخصیص غیربهبینه منابع

کشورهای توسعه یافته با تکیه بر نظام های آماری و حقوقی خود، تلاش دارند در مواجهه با کلیه فرآیندها، رویکرد پیشگیرانه را تعمیق بخشند و براساس ارزیابی های پسینی و پیشینی، درصد هستند ضمن جرم انگاری تخصیص غیربهبینه منابع توسط مدیران و کارکنان بخش عمومی، معیارها و شاخص های مشخص و ارزیابی پذیر انضباط و تخصیص بهینه را تدوین کنند. چون با در دسترس بودن معیارها و شاخص های انضباط و تخصیص بهینه، می توان هزینه های حکم رانی کشور را کاهش داده و نظارت بر حسن اجرای قوانین را تقویت کرد. (عظیمی آرانی، ۱۳۸۳ش، ص ۹۸)

۳-۲-۲-۵. سالم سازی فعالیت های اقتصادی

شفافیت، سلامت و عدالت سه رکن اساسی و متغیرهای مهم مدنظر سیاستگذاری علیه فساد می باشند. علاوه بر سیاست گذاران، فعالان اقتصادی نیز بر این سه رکن تأکید دارند. درست است که پیوندهای عمیقی بین مسائل شفافیت، سلامت و عدالت وجود دارد، اما از منظر سالم سازی اقتصاد، معیار و شاخص اصلی همانا اصلاح ساختار انگیزشی تولید و فعالیت اقتصادی از طریق افزایش درجه سلامت نظام اقتصادی است. (رفیع پور، ۱۳۸۹ش، ص ۱۰۴)

براساس آموزه های علم اقتصاد، تولید ملی و بهره مندی از رقابت سالم مستلزم سلامت نظام اقتصادی و اصلاح ساختارهای انگیزشی تولید است. بدین قرار که فعالیت و کسب و کار تولیدی در کشور باید به مراتب کم هزینه تر، سالم تر و ترغیب کننده تر از واردات و وابستگی به سایر اقتصادها باشد تا باعث اصلاح ساختار انگیزشی فعالان اقتصادی جهت روی آوردن به تولید داخلی شود. لذا مادامی که نظام اقتصادی از سطوح قابل قبولی از شفافیت، سلامت و عدالت برخوردار نباشد نمی توان انتظار تقویت و رونق تولید داشت. (هدمی خطبه سرا، ۱۳۸۳ش، ص ۱۳۰)

۶-۲-۳. ارتقای نقش نهادهای مدنی و عمومی در پیشگیری و مبارزه با فساد

نقش عموم مردم و سازمانهای مردم نهاد در امر پیشگیری از مفاسد بسیار مؤثر است. کشورهای توسعه یافته با اتکاء بر نظام حقوقی خود توانسته اند حداکثر استفاده را از ظرفیت عموم جامعه داشته باشند و با تعبیه مدل های سوت زنی، سیستم کارآمد و پویایی از اخذ گزارشهای مردمی و ارزیابی و راستی آزمایی آنها را راه اندازی کنند. یعنی به نوعی عموم جامعه را کاشف قلمداد کرده و حتی حق کشف و پادشهای بسیار قابل تأملی نیز در نظر گرفته اند. (رهبر، ص ۱۲۵) البته مدل های سوت زنی «گزارش گری تخلف» با سامانه های پاسخگویی به شکایات و رویه های انتقادات و پیشنهادهای متفاوت است و الزامات و اقتضائاتی در مسیر تحقق و بهره برداری دارد. از مهمترین الزامات آن، مصونیت فرد گزارشدهنده تخلف و همچنین ایجاد ارتباط دوطرفه بین دستگاه دولتی و فرد گزارش دهنده است.

۷-۲-۳. همکاری با سازمانهای بین المللی در راستای اهداف کنوانسیون مبارزه با فساد

جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۷ به کنوانسیون سازمان ملل متحد درخصوص مبارزه با فساد «کنوانسیون مریدا» ملحق شد. جمهوری اسلامی ایران همزمان که ناظر اجرای کنوانسیون در دو کشور دیگر است، توسط دو کشور نظارت و ارزیابی میشود. لذا براساس قانون نیز اجرای احکام کنوانسیون مریدا در ایران الزامی است. این کنوانسیون سالانه اعضای خود را در یک نشست بین المللی گرد هم می آورد و فرصت و ظرفیت مناسبی است که ضمن معرفی دستاوردها و اقدامات جمهوری اسلامی ایران، از تجربیات مفید و البته سازگار با نظام جمهوری اسلامی نیز نهایت بهره برداری را کنیم. (هدمی خطبه سرا، ۱۳۸۳ش، ص ۱۴۰)

۸-۲-۳. بهبود عملکرد دستگاههای نظارتی در راستای حاکمیت قانون

نظارت و ارزیابی به طور کلی در دو بعد پیشینی و پسینی تعریف میشود و دارای انواع، ابزار و تکنیکهای مختلفی است. از یکسو، شأن نظارتی مجلس شورای اسلامی ایجاب میکند که بر اجرای قوانین وضع شده نظارت نمایند. ازسوی دیگر، شأن قانون گذاری و سیاست گذاری قوه مقننه بر لزوم نظارت و ارزیابی نحوه و چگونگی اجرای قوانین تأکید میکند چون یکی از ارکان اصلی مدل چرخه سیاستگذاری این است که نسبت به وضعیت موجود، ارزیابی جامع و دقیقی صورت بگیرد تا بتواند در رکن مسئله شناسی به سیاستگذار و قانون گذار اطلاعات دقیق و حیاتی را «به دور از سلیقه و صلاحدید شخصی یا گروهی» ارائه کند. (دادگر، معصومی نیا، ۱۳۸۶ش، ص ۷۵)

۹-۲-۳. نهادینه سازی فرهنگ شفافیت، سلامت و عدالت

یکی از ارکان مهم و اساسی تدابیر پیشگیرانه و مقابل های با فساد، مسئله آموزش و فرهنگ سازی است. به عنوان بنیان اقدامات صورت گرفته در نظام اجتماعی، مادامیکه فرهنگ شفافیت و عدالت و سالم زیستن «عاری از تقلب و ارتکاب جرم» در جامعه نهادینه نگردد، نمیتوان توفیقات اساسی در پیشگیری از مفاسد را انتظار کشید و مشاهده کرد. (الماسی، ۱۳۹۷، ص ۲۰)

۳-۳. رسانه و پیشگیری از جرم

رسانه ها می توانند شیوه های مبارزه با بزهکاری و پیشگیری از آن را به مردم آموزش دهند آن ها با به تصویر کشیدن فرایند بزهکار شدن یک فرد، به مخاطبان می آموزند که چگونه با اتخاذ تدابیر صحیح تربیتی، آموزشی، اقتصادی و اجتماعی مانع بزهکار شدن خود و اطرافیان شوند. با رواج دیدگاه رسانه سالاری که از قدرت بالای رسانه ها در القا و تاثیرگذاری بر روی مخاطبان صحبت به عمل می آورد و برای مخاطبان در قبال پیام های رسانه های عمومی نقش انفعالی و تاثیرپذیرگانه است. اما دو اثر جرم زا و جرم زدای رسانه ها به عنوان ابزاری مکمل و تسهیل کننده سیاست جنایی رسانه ای در نظر گرفته می شود. (جهان بین، ۱۳۹۱ش، شماره ۴۳)

یکی از آثار ناگوار این رسانه ها این است که وقتی رسانه ها اعلام می دارند که فلانی بدترین یا بهترین یا خطرناک ترین جنایت کار است موجب می شود که این مجرم با این عناوین خویشتن را در زندان تسکین دهد و حتی نسبت به دیگران احساس فخر کند.

۳-۳-۱. پتانسیل رسانه در پیشگیری و آگاه سازی از وقوع جرم

اهمیت ویژه رسانه به عنوان نخستین نماینده تولید دانش، انتشار، ترویج علوم، فنون و نیز به عنوان ناظر عمومی و کارگزار اطلاعات مشخص شده است. (رنجبر، ایری، ۱۳۹۰ش، ص ۳۷) جرائم معمولاً مخفی و پنهان هستند. همین مخفیانه بودن جرم، باعث می شود که امکان جداکردن عوامل تأثیر رسانه های جمعی و بررسی و سنجش نقش آن ها بسیار دشوار شود.

۳-۴. نقش نهاد های مذهبی در کاهش جرم**۳-۴-۱. نقش وقف در کاهش جرم**

وقف در جوامع اسلامی، از آغاز تاکنون به عنوان یک سنت و رسم اسلامی برگرفته از باورها و ارزش های اسلامی، وجود داشته است. (حاجی ده ابادی، ۱۳۸۸ش، ص ۵۷) برکات وقف لحظه ای و موقت نیست، بلکه همیشگی و دائمی است و فقط یک مقطع زمانی خاص از حیات جامعه و گروهی خاص از شهروندان یک جامعه را پوشش نمی دهد، بلکه آثار آن در طول زمان و برای نسل های متمادی در جریان است. از این ویژگی در متون اسلامی به عنوان «صدقه جاریه» یاد شده است. به همین دلیل، وقف از جمله تدابیر و سیاست های ریشه ای و پایه ای در پیشگیری از جرم به حساب می آید. (همان، ص ۴۵)

۳-۴-۱-۱. تأمین امنیت و عدالت فردی و اجتماعی

وقف می تواند از یکسو، در ارتقاء امنیت و عدالت اجتماعی در حوزه های گوناگون اعم از فرهنگی، اقتصادی و غیره مؤثر واقع شود و از سوی دیگر، در زمینه فردی نیز باعث توسعه فردی و تکامل شخصیتی فرد واقف شود و افرادی که از منافع وقف بهره می برند نیز به نوبه خود احساس امنیت بیشتری خواهند داشت. (همان ۵۸-۵۹) (پیشگیری وضعی)

۳-۴-۱-۲. ایجاد فضای محیطی مناسب

تنوع اماکن وقفی، از عوامل بسیار مؤثر در افزایش سطح روابط در جامعه بوده است و به کاهش سطح تنش ها، ایجاد عدالت اجتماعی و رفع تبعیض ها و نابرابری های اجتماعی کمک می کند. (صالحی و صادقی، ۱۳۹۰ش، ص ۶۰)

۳-۴-۱-۳. تقویت روابط اجتماعی

از منظر جهان بینی اسلامی، انسان موجودی بریده از جامعه نیست و نباید باشد. انسان اجتماعی از نظر اسلام انسانی است که خود را در مقابل جامعه مسئول می داند. وقف، گذشته از آنکه نوعی مبارزه مؤثر با خودخواهی ها و خودمحوری ها است که به

اقتضای بعد حیوانی نفس انسانی در فرد جلوه گر می شود، باعث تقویت ارتباطات اجتماعی و گسترش فرهنگ وفاق اجتماعی می شود.

۲-۴-۳. نقش امر به معروف و نهی از منکر در کاهش جرم

امر به معروف و نهی از منکر یکی از نهادهای اجتماعی- اسلامی است که به عنوان یکی از تدابیر اصلی پیشگیری اجتماعی از جرم در قلمرو علم جرم شناسی محسوب می شود. برخی از کارکردهای پیشگیرانه ی نهاد امر به معروف و نهی از منکر (از طریق آموزش و فرهنگ سازی) در طی چند بند توضیح داده خواهد شد.

۱-۲-۴-۳. ایجاد روحیه تعاون در میان اعضای جامعه

امر به معروف و نهی از منکر در زمره یکی از تکالیفی است که دولت به واسطه قرارداد اجتماعی، موظف به اتخاذ سیاستهایی درباره امر به معروف و نهی از منکر می باشد. چنین اندیشه ای که تعامل دولت و ملت را به خوبی نشان می دهد، براینند تأثیر انکارناپذیر اقدامات افراد جامعه در این مهم است که می تواند از رهگذر استراتژی یا راهبرد کنترل از راه نزدیک، به طرز کارآمدی بر افراد پیرامون خود نظارت کنند و جلوه ای از همبستگی ایجابی را به نمایش درآورند. (ساعد، ۱۳۸۶ش، ص ۷۲)

۲-۲-۴-۳. نقش آموزش افراد جامعه در کاهش جرم

انجام امر به معروف و نهی از منکر به افراد جامعه می آموزد که مطلوبیت های جامعه که عنوان معروف به خود می گیرند و نامطلوب های آن که با منکرات از آنها یاد می شوند کدامند. تعیین و شناسایی این گزینه های مطلوب و نامطلوب که به زعم ما تعبیری اجتماعی از هنجارهای اخلاقی و کیفری است، جامعه را آگاه می کند که در راستای دستیابی به خواسته های خود، خطوط قرمز را رعایت نمایند. (همان، ص ۹۳)

۳-۲-۴-۳. بند سوم. ایجاد فضای سالم و عاری از جرم و اعتلای فرهنگی و اجتماعی جامعه

برایند بارز اعمال امر به معروف و نهی از منکر در چهارچوب سالم سازی جامعه نمود می یابد. زمانی که این نهاد اجتماعی دینی بتواند به نحو احسن از رهگذرهای کارآمد صورت گیرد، در سرانجام آن می توان جامعه ای را انتظار داشت که نقض هر گونه هنجار اخلاقی و کیفری به مثابه مستثنایی نادر در فرایند اجتماعی طنین انداز گردد. (پورزال، ۱۳۹۲ش، ص ۷۵)

۴-۲-۴-۳. کاهش آماج جرم از رهگذر آموزش

مقصود از آماج جرم، افراد و اشیاء و اموال است که مورد حمله جرم قرار می گیرند و در واقع، تابع حقوق کیفری را متصف به وصف قربانی یا بزه دیده می کنند. اجرای امر به معروف و نهی از منکر که آموزش تابعان اجتماعی در خصوص ایده آلهای جامعه و هنجارهای است که اهمیت مضاعفی برای جامعه برخوردار بوده و به صورت سلبی و ایجابی تبلور می یابد.

۳-۴-۳. نقش نماز در کاهش جرم

نماز موجب یاد خدا و دوری از غفلت و سرکشی و باعث خشوع و فروتنی می شود. نماز بهترین وسیله برای قرب به پروردگار است. وقتی فرد با خداوند متعال ارتباط معنوی دارد و با یاد او در عبادت مأنوس است، آرامش بالایی دارد و نگرانی ها و تشویش ها را به وسیله ارتباط با خدا تعدیل می کند. نماز نقشی محوری در التیام بیماری های روانی، بیماری هایی که می توانند زمینه ساز بسیاری از جرائم باشند، خواهد داشت. (صالحی و صادقی، ۱۳۹۰ش، ص ۱۱-۱۲)

۳-۴-۴. نقش ترویج اخلاق حسنه در کاهش جرم

اخلاق فردی و اجتماعی نوعی نظارت کننده غیررسمی محسوب میشود که به مراتب قوی تر و کارآمدتر از قانون است که ابزار نظارت رسمی به شمار می رود. بنابراین، برای دنیای خوب، اخلاق اجتماعی و فردی به طور مساوی لازم است.

۳-۴-۴-۱. تقوا و دوری از هواپرستی

تقوا و رعایت حدود الهی، به عنوان مهم ترین ارزش اخلاقی است که انسان را به انجام وظایف خود و دوری از جرائم و انحرافات ملزم می کند. این ویژگی مهم اخلاقی که ثمره ایمان و اعتقاد انسان به خداوند و بازگشت به سوی اوست، به عنوان تنها راه سعادت و رستگاری انسان تأثیر شگرفی بر رفتارها و تعاملات انسان ها با یکدیگر دارد، به گونه ای که انسان با تقوا، پیش از انجام هر عملی، آن را مورد ارزیابی قرار می دهد و تنها در صورتی که آن را مطابق با معیارهای الهی و انسان بداند، اقدام می کند و در غیر این صورت هرگز مرتکب آن نخواهد شد. (همان، ص ۱۵ و ۱۶)

۳-۴-۴-۲. عفو و ایثار

از ارزش های اخلاقی که می تواند مانع از ارتکاب جرم گردد، عفو و گذشت است. اگرچه از دیدگاه قرآن کریم، مقابله به مثل در برابر رفتار ظالمانه دیگران به عنوان یک حق پذیرفته شده است با وجود این عفو، گذشت و بردباری در برابر ظلم دیگران مورد تأکید قرار گرفته است

۳-۴-۴-۳. حسن ظن

یکی از آموزه های اخلاقی دیگر که می تواند اثر پیشگیرانه داشته باشد و از بروز تنش و درگیری در روابط افراد با یکدیگر جلوگیری کند، حسن ظن به دیگران در اعمالی است که از آنها سر می زند. به همین دلیل آموزه های اخلاقی اسلام، انسان ها را به حسن ظن بر بهترین وجه ممکن توصیه کرده است و سوءظن به دیگران را در بسیاری از موارد، نه تنها امری غیر اخلاقی، بلکه گناه و معصیت داشته است و از آنها نهی کرده است. (همان، ص ۱۴)

۳-۴-۴-۴. عفت و پاکدامنی

عفت و پاکدامنی از جمله عواملی است که زمینه بالندگی را فراهم آورده و مانع از بروز رفتارهای مجرمانه می گردد و شخصیت انسان را از پستی و انحطاط مصون نگه می دارد. یکی از ابعاد پاکدامنی، رعایت حجاب و پوشش اسلامی است. تنها آیه ای که در آن واژه «حجاب» به کار رفته است، آیه ۵۳ سوره احزاب است. پوشش ظاهری زن و رفتارهای غیرکلامی او که برخاسته از تفاوت های جنسی او است، گاه نقش بسزایی در شکل گیری برخی از جرائم به طور مستقیم و غیرمستقیم علیه او دارد. (صالحی و صادقی، ۱۳۹۰ش، ص ۱۵)

۳-۴-۴-۵. همنشینی با افراد صالح و نیکوکار

در آموزه های قرآنی «ایات ۲۷ و ۲۸ سوره فرقان»، همنشینی با نیکان تأثیرات بسیار شگرفی در شخصیت انسان و رفتارها و کردارهای او دارد و همنشین خوب زمینه سعادت انسان و همنشین بد زمینه ساز بدبختی، کجروی و جنایت است. کمال همنشین در انسان بسیار تأثیرگذار است و همچنین پلیدی های همنشین نیز تأثیر جدی دارد. (همان، ص ۱۶)

۶-۴-۳. کسب علم و دانش

«سوره زمر، (آیه ۹) اَمِنْ هُوَ قَانِتٌ اَنَّا اللَّيْلُ سَاجِدًا وَقَانِمًا يَحْدُرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُو رَحْمَةَ رَبِّهِ ۗ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ۗ اِنَّمَا يَتَذَكَّرُ اُولُو الْاَلْبَابِ ۗ عِلْمٌ وَعِلْمٌ وَ نَدَانِ اِنْسَانٍ دَارِدٌ وَ قِرْآنِ مِرْزِي اَشْكَارِ مِيَانِ دَانَايَانِ وَ نَادَانَانِ قِرَارِ دَادِهٖ اَسْت»

۷-۴-۳. دعا

در آموزه های اسلامی، دعا یکی از ساز و کارهای ارتباط با خداوند سبحان است که تأثیرات شگرف و سازنده ای در کمال انسانی و بازداشتن او از انحرافات دارد. در آموزه های قرآنی، دعا و مناجات و خواستن نیازها از خداوند زمینه رشد و تعالی و کمال انسانی است. «سوره بقره، (آیه ۱۸۶) وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أٰجِيبْ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ»

۸-۴-۳. استغفار و توبه

استغفار به معنای طلب آمرزش گناهان از خداوند سبحان و توبه به معنای بازگشت به وضع پیشین پاکی است. بر اساس آموزه های قرآنی و تعالیم ائمه معصومین علیهم السلام، استغفار و توبه هر کدام دو ساز و کار مقرون به هم و موثر در فرایند عبودیت و بندگی خداوند و پاک شدن از گناه و معصیت هستند و همچنین، ساز و کاری برای پیشگیری از گرایش به گناه و کجروی است. «سوره آل عمران (آیه ۳۵) إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَدَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ»

۵-۴-۳. نقش مسجد در کاهش جرم

مسجد به عنوان یکی از مهمترین نهادهای مذهبی در تربیت افراد جامعه می باشد که از جمله ی جنبه های تأثیرگذاری مسجد عبارتند از:

۱. تقویت هویت دینی

۲. تشکیل گروههای امر به معروف و نهی از منکر

۳. ایجاد پایگاه بسیج

۳. توسعه ی فعالیت های فرهنگی مانند تأسیس کتابخانه، برگزاری مسابقه های فرهنگی و علمی و ورزشی

(پورزال، ۱۳۹۲ش، ص ۶۸-۷۲)

خاتمه و نتیجه گیری کلی تحقیق

۱. نتیجه گیری

۱. برای این که مشارکت مردمی بتواند مفید و موثر واقع گردد، نیازمند ضمانت اجراهای متعدد اعم از حقوقی و کیفری است. بر همین اساس ضمانت اجراهای مدنی و جبران خسارت ها از قبیل: جریمه ها، توقیف اموال یا اجبار به فروش اموال برای پرداخت جریمه و مجازات ها، خلع ید کردن، بستن یا تعطیلی موقتی املاک اجاره ای مسکونی یا تجاری، محدود کردن مجوز، از دست دادن درآمد بواسطه محدود شدن ساعات کاری و نهایتاً ضمانت اجراهای کیفری از قبیل بازداشت و حبس و جزای نقدی باید در دسترس باشند. همچنین ممکن است در بعضی مواقع، چندین جبران خسارت مدنی و ضمانت اجرا به صورت همزمان برای حل یک مشکل ضرورت پیدا کند. ماده ۲۴ قانون مبارزه با مواد مخدر را نیز در حقوق ایران می توان نمونه ای

از تعیین ضمانت اجرا برای عدم همکاری شورای اسلامی روستا تلقی کرد. همچنین مسئولیت پیش بینی شده برای دهیاران با توجه به ماده ۲۲ قانون کیفر بزه های مربوط به راهن نیز جلوه دیگری از این نوع ضمانت اجراهاست. بنابراین پیش بینی ضمانت اجراهای متعدد و متنوع مدنی و کیفری، لازمه پایداری و موثر واقع شدن تعامل پلیس و مشارکت مردمی است.

۲. مجلس شورای اسلامی دارای کارکردهای متنوعی از قبیل مشروعیت بخشی، نمایندگی، سیاست گذاری، قانونگذاری، نظارت، مدیریت تعارض منافع، دخالت در انتصابات مقامات مختلف، بسیج افکار عمومی و جلب حمایت عمومی در اجرای سیاستهای نظام تدبیر امور میباشد. اما آنچه اهمیت دارد، هماهنگی، سازگاری و هم افزایی اقدامات قوه مقننه مبتنی بر کارکردهای مذکور می باشد تا بتوان اثربخشی اقدامات مبتنی بر کارکردهای مذکور را مشاهده کرد.

از آنجا که مسئله فساد یک مسئله اساسی و مبتلا به همه جوامع و کشورهاست، مجلس شورای اسلامی براساس رسالت خطیر خود به عنوان نهاد تقنین کشور در تلاش بوده است که نسبت به فساد و حساس باشد و موجبات پیشگیری قاعده مند و مبارزه قاطع با آن را فراهم آورد. از اینرو، بررسی نظام پیشگیری و مبارزه با فساد در دستور کار قرار گرفت و راهبردهای ۹ گانه با هدف ایفای نقش مجلس شورای اسلامی علیه فساد تنظیم شد.

در پایان خاطرنشان میکند، قدم نهادن در مسیر مبارزه با فساد، عزمی راسخ و هشیاری دوچندان میخواهد. چون مفسدان و رانت جویان به دلیل انگیزه بالای مجرمانه خود، همواره تلاش میکنند منافذ قانونی و اجرایی را شناسایی کرده تا یک گام از قانونگذاران و ناظران جلوتر باشند. هنر و ابتکار نظام حکمرانی کشور باید بر اصل «پیش بینی به مثابه پیشگیری» استوار بوده و رویه های پیشگیرانه را کامل و کارآمد اجرایی کنند.

۳. پیشگیری از جرم تنها بر عهده ی نهادها و مؤسسات دولتی و رسمی به ویژه قوه قضاییه و نیروی انتظامی و امثالهم نیست؛ بلکه تمام بخشهای یک جامعه از خانواده تا قوه قضاییه حسب مورد دارای تکلیف اخلاقی، اجتماعی، شرعی و قانونی در تأمین و افزایش سعادت اخلاقی و اجتماعی یک جامعه ی بشری و به عبارتی دیگر، در سالمسازی محیط اجتماعی و خشکاندن ریشه ها، عوامل و موقعیتهای مؤثر در وقوع جرم هستند. یکی از این نهادها و مؤسسات اجتماعی میتوان به نهادهای دینی و مذهبی مانند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر و سازمان اوقاف و امور، سازمان تبلیغات اسلامی، ستاد اقامه نماز خیریه اشاره کرد. این نهادها با الهام و بهره گیری مستقیم از آموزه ها و تعالیم اسلامی می توانند نقش مؤثری در ترویج و توسعه ی فرهنگ اسلامی و پیشگیری از جرم ایفا نمایند.

۴. به اعتقاد سورین و تانکارد رسانه از طریق نمایش رفتار درست می توانند اجتماع را حفظ کنند، این اقدام به چند دلیل علمی است. ۱. داشتن دانش و اطلاعات لازم در زمینه جرم و راه های پیشگیری از آن. ۲. نقش و جایگاه تأثیرگذاری رسانه در جامعه. ۳. خواهان مسئولان دستگاه های نظارتی و کنترلی و مقابله ای از طریق رسانه در امر پیشگیری. با این حال پیشگیری از جرم اغلب مستلزم پیش بینی وقایع است. شاید رفتارهای گذشته بهترین وسیله برای پیش بینی رفتار های آینده باشند، البته پیش بینی بی نقص و تمام عیاری نخواهند بود.

رسانه ها توانایی حساس سازی عموم جامعه نسبت به موضوع پیشگیری از جرم در سطح اجتماعات محلی و ملی را دارند. لذا معرفی و شناسایی مزایا و نتایج اجرای طرح های موفقیت آمیز و تصریح در چگونگی کاهش جرائم یا حل و فصل اختلافات از جمله اقداماتی است که باید از طریق رسانه ها انجام می پذیرد. بر این اساس رسانه ها با افزایش نقش آموزش و اطلاع رسانی می توانند سهم بسزایی در این زمینه داشته باشند. از راهکارهای مقابله با جرم زایی رسانه های گروهی می توان به مقابله با تحریک کنندگی و جرم خیزی احتمالی، بازبانی محتوای برنامه ها و مطالب رسانه های حقوقی، تصویری و نوشتاری، اجتناب از قهرمان سازی از مجرمان، نا امن جلوه دادن جامعه، جوسازی و بزرگ نمایی حوادث و بی اعتنایی به آسیب شناسی و ریشه یابی مسائل اشاره کرد.

فهرست منابع و مآخذ

- قرآن کریم، مترجم استاد حسین انصاریان، ناشر آیین دانش، نوبت چاپ تابستان ۱۳۹۱
۱. اتکیسنون، ریثا، متن کامل زمینه‌ی روانشناسی هلیگارد، مترجم دکتر محمد نقی براهینی و همکاران، انتشارات رشد، چاپ سی و هشتم
  ۲. جفری، نوید و راتوس، اسپنسر، بهداشت روانی، مترجم سید یحیی سید مهدی، چاپ پنجم، سال نشر ۱۳۹۳
  ۳. جوان جعفری، عبدالرضا، سیدزاده ثانی، سید مهدی، رهنمودهای علمی پیش‌گیری از جرم، چاپ اول ۱۳۹۱، نشر میزان
  ۴. جمیز، بنجامین و سادوک، خلاصه روان‌پزشکی، مترجم فرزین رضایی، جلد اول، چاپ سوم، انتشارات ارجمند، سال ۱۳۸۹
  ۵. دادگر، حسن و معصومی نیا، غلام علی، فساد مالی، تهران، نشر کانون اندیشه جوان، چاپ دوم، ۱۳۸۶
  ۶. رفیع پور، فرامرز، توسعه و تضاد، تهران، شرکت سهامی انتشار، چاپ یازدهم، ۱۳۸۹
  ۷. رهبر، فرهاد، بازشناسی عارضه فساد مالی، دو جلد، جهاد اقتصادی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران، موسسه نشر جهاد، چاپ اول
  ۸. رفیع پور، فرامرز، سرطان اجتماعی فساد، شرکت سهامی انتشار، چاپ دوم،
  ۹. رحمت، محمد رضا، پیشگیری از جرم از طریق معماری و شهرسازی، نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۸۸
  ۱۰. راغفر، حسین، دولت و فساد و فرصت‌های اجتماعی، تهران، نشر نقش و نگار، چاپ دوم، ۱۳۸۸
  ۱۱. شاهوند، اسماعیل، علائم در ذهن «مقدمه‌ی بر آسیب‌شناسی توصیفی»، چاپ اول، مشر چامع، ۱۳۸۷
  ۱۲. شولتر، اوان، نظریه‌های شخصیت، مترجم یحیی سید محمدی، چاپ نوزدهم، نشر ویرایش، ۱۳۹۱
  ۱۳. شاکری، حسین، رهبری اصول اخلاقی و پلیس چالش‌های پیش‌روی پلیس در قرن ۲۱، چاپ اول، سازمان تحقیقات ناجا
  ۱۴. طریقتی، شکرالله، مقدمه‌ای بر روانشناسی و روانپزشکی کیفری، انتشارات تهران. دهخدا
  ۱۵. علی مردانی، آرمین، متولی زاده اردکانی علی، ژنتیک و جرم، واحدی مصطفی، چاپ اول ۱۳۹۴
  ۱۶. عظیمی آرانی، حسین، ایران امروز در آینه مباحث توسعه، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۸۳
  ۱۷. عباسی، مصطفی، میانجی‌گری کیفری، نشر دانشور، چاپ اول، ۱۳۹۲
  ۱۸. عظیمی آرانی، حسین، مدارهای توسعه نیافتگی در اقتصاد ایران، تهران، نشر تی، چاپ یازدهم، ۱۳۸۹
  ۱۹. غلامی، حسین، تکرار جرم، بررسی حقوقی-جرم‌شناسی، چاپ سوم، سال ۱۳۹۳
  ۲۰. غفاری، غلامرضا، سرمایه اجتماعی امنیت انتظامی، چاپ اول، انتشارات قدیانی
  ۲۱. کی نیا، مهدی، مبانی جرم‌شناسی، انتشارات موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران، چاپ ۱۴
  ۲۲. گلابی، سیاوش، اصول و مبانی جامعه‌شناسی، انتشارات فردوس، چاپ سوم

۲۳. مهدوی، محمود، پیشگیری از جرم، انتشارات سمت، چاپ اول، سال چاپ ۱۳۹۰
۲۴. نیازپور، ام‌حسین، بزه کاری به عادت از علت شناسی تا پیش گیری، انتشارات فکر سازان، سال ۱۳۸۷.
۲۵. ولد، جرج، استیپس، جفری، جرم شناسی نظری، مترجم علی شجاعی، سال ۱۳۸۸.
۲۶. اشراقی، محمود و یزدانی، محمد حسین، پیشگیری از وقوع جرم، مجله پژوهش های مدیریت راهبردی، شماره ۳۴،
۲۷. الماسی، مجید پیشگیری و مبارزه با فساد راهبرد های قوه مقننه در پیشگیری از وقوع فساد، تاریخ انتشار ۱۳۹۷، ۱۵۹۳۷
۲۸. بیابانی، غلامحسین، نقش رسانه در پیشگیری از جرم، تاریخ انتشار ۱۳۹۲
۲۹. پورزال، یدالله، آموزه های دینی و نقش آن در پیشگیری از جرم، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد چالوس ۱۳۹۲
۳۰. تمانی فر، محمدرضا، مجرمین مبتلا به اختلال شخصیت ضد اجتماعی، مجله اصلاح و تربیت، شماره ۱۱، ۱۳۴،
۳۱. تاجبخش، کیان و کوهستانی نژاد، مسعود، سرمایه اجتماعی و سیاست های اجتماعی، مجله رفاه اجتماعی، پاییز ۱۳۸۲، شماره ۱۰
۳۲. جزایری، علی رضا و فتحلی لواسانی، فهیمه، نگاهی به نظریه های اجتماعی - فرهنگی در شکل گیری اختلال روانی، مجله رفاه اجتماعی، ۱۳۸۹
۳۳. جلالی، محمد و تامیان، پیمان، امنیت عمومی در پرتو مشارکت مردمی، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، سال دوم، شماره ۴
۳۴. حاجی ده آبادی، محمد علی، نقش وقف در پیشگیری از بزهکاری و بزه دیدگی، مجله حقوق اسلامی، شماره ۲۲
۳۵. خدا یاری فرد، محمد و عابدینی، یاسمین، رفتار درمانگری اختلال افسردگی دو قطبی، پائیز ۱۳۸۶، دوره ۳۷، شماره ۳
۳۶. رستگاری نیا، ژیلا، اختلال های روانی شایع در بین زندانیان و تاثیر اشتغال به کار در آن، مجله اصلاح تربیت، سال نشر اردیبهشت ۱۳۸۱، شماره ۸۴
۳۷. رنجبر، علی اصف و ایری امان محمد، رسانه و پیشگیری از جرم، نشریه اصلاح و تربیت، شماره ۱۱۴
۳۸. رایجیان اصلی، مهرداد، تبیین استراتژی عقب نشین با تجدید مداخله حقوق جزا و جایگاه آن در ایران، مجله حقوقی دادگستری، شماره ۴۱، ۱۳۸۱
۳۹. رجبی پور، محمد، مبانی پیشگیری اجتماعی از بزهکاری اطفال و نوجوانان، پلیس پیشگیری ناجا ۱۳۸۷
۴۰. زارع مهدوی، قادر و افراسایی، علی، تحلیل ها و گونه های پیشگیری از جرم بر مبنای فلسفه سیاسی هابز و روسو، آموزه های حقوقی، شماره ۱۴، ۱۳۸۹، ص ۲۰۹-۲۰۷
۴۱. ساعد، محمد جعفر، تاملی بر کارکرد امر به معروف و نهی از منکر از منظر جرم شناسی پیشگیرانه، فصلنامه مطالعات بسیج، شماره ۳۷
۴۲. شیری، عباس و مخواستی، ورنه، نقش و جایگاه بزه دیده در حقوق تحقیقات جنایی، فصلنامه پژوهش حقوق کیفری، سال ششم، شماره ۲۳

۴۳. صالحی، جواد و صادقی، الهام، آموزه های اسلامی در پیچه ای به سوی پیشگیری از بزهکاری، ماهانه مهندسی فرهنگی، شماره ۶۱ و ۶۲

۴۴. صفاری، علی، مبانی نظری پیشگیری وضعی از جرم، مجله تحقیقات حقوقی، ۱۳۹۰

۴۵. کاری یو، رومر، مداخله روان شناختی اجتماعی زود رس در پیشگیری از رفتارهای مجرمانه، مترجم دکتر علی حسین نجفی ابرتآبادی، مجله تحقیقات حقوقی، دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۴۱، ۱۳۸۱

۴۶. محمدی فرود، حمید، اسکیز و فرنی و جرم، مجله اصلاح و تربیت، سال سوم، شماره ۳۱، ۱۳۸۳

۴۷. مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی، گزارش با نمایندگان مردم در مجلس دهم، نقش قوه مقننه در مبارزه با فساد، گزارش شماره مسلسل ۱۳۹۵، ۱۴۹۴۵

۴۸. نجفی ابرتآبادی، علی حسین، پیشگیری از بزهکاری و پلیس محلی، مجله تحقیقات ۲۵ حقوقی شماره ۲۶

۴۹. نیاز پور، امیرحسین، اقدام های دستگاه های دولتی ایران در زمینه پیشگیری از جرم، مجله الهیات و حقوق، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، شماره ۲۰

۵۰. نجفی ابرتآبادی، شیرین، عباس، بررسی لایحه پیشگیری از جرم با رویکرد انتظامی - قضایی، فصلنامه پیشگیری از جرم، شماره ۲۵

۵۱. هدی خطبه سرا، ابوالفضل، فساد مالی، علل، زمینه ها و راهبردهای مبارزه با آن، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی ۱۳۸۳

۵۲. هینس، فیونا، وایت، راب، درآمدی بر جرم و جرم شناسی، مترجم میرروح الله صدیق بطحایی، ناشر دادگستر، سال چاپ ۱۳۸۷

۵۳. یحیی زاده، بهروز، بررسی مقایسه ای اختلال روانی نوجوانان بزه کار و عادی، مجله اصلاح و تربیت، سال دهم، شماره ۱۳، ۱۵۸

۵۴. اخشایی، فرزاد، تعامل پلیس با مشارکت مردمی در پیشگیری از جرم، تاریخ انتشار ۱۳۹۵

۵۵. حسینی، جعفر، معیارهای جرم انگاری جرائم اقتصادی در نظام اقتصادی مختلط، دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۹۳

۵۶. ویکی فقه www.wikifegh.ir

۵۷. ویکی اهل بیت www.wiki.ahlolbait.com